

חוגו של מילר

האמנם? האם כך דיבר בגין במיטבו? האם היה אך נדמה לנו או שהוא גואם גדול, דרמטי, מרשים? האם גם אז היו נאומיו מורכבים מטריקים דמוגוגיים קטנים, מהתחכמויות ומהתבדחויות זולות? נדמה לי שלא. לא מכבר השיב בגין לנאום של משה דיין. דיין הגיב על-כך בקריאתיביניים צודקת, בצינינו כי בגין עונה על דברים שכלל לא אמר. על כך השיב בגין, בצורה די צולעת, שהוא משיב בעצם על דברים שאמר דיין במקום אחר.

השבוע קרה לי דבר דומה, ונדמה לי כי מיקרה זה מטיל אור על שיטותיו המילוליות של "בגין במיטבו". כמה ח"כים, ואני ביניהם, העלו הצעות-לסדרהיום בעניין החלטתה של מועצת-הביטחון, שגינתה את ישראל על ההתנקשויות בראשי-הערים בגדה. הוויכוח היה שקט. מעל לרמה הרגילה של הכנסת בנושאים מעין אלה, אולי מפני שהמליאה היתה ריקה למדי.

בנאומו הצטמצמתי בהצגת שלוש טענות: ראשית, שקיימת כיום סתירה מוחלטת בין הקונסנזוס הבינלאומי ובין הקונסנזוס הלאומי בכל הנוגע לבעייה הפלסטינית. החלטת מועצת-הביטחון מבטאת, כמובן, את הקונסנזוס העולמי, שמקורו בתפיסה רעיונית-מוסרית ובי-אינטרסים מדיניים-כלכליים גם יחד.

שנית, שהעולם כולו מאחד עתה בדיעה שקיים עם פלסטיני ושמיגיעה לעם זה, כמו לכל עם אחר, זכות ההגדרה העצמית. משום כך מוטב שישראל תגבש מדיניות אשר תספק תשובה סבירה משלה לבעייה זו. אחרת יגבש העולם פיתרון, אשר יתעלם כליל מצרכיה החיוניים של ישראל.

שלישית, שחלה הקצנה בעמדות המוצהרות של תנועת פת"ח, וכי יש קשר-גומלין בין הקצנה זו ובין ההקצנה שחלה בעמדותיה של ממשלת ישראל. הקיצוניות של צד אחד מחזקת את הקיצוניות של הצד השני, וחוזר חלילה.

אפשר להתווכח עם כל אחת מן הטענות האלה, אך התמודד עימן בגין בנאום-התשובה שלו, שהיה כמעט כולו מוקדש לי? על הטענה הראשונה לא השיב, הוא טען כי לא דיברתי כלל על החלטת מועצת-הביטחון, וכי על כן יש להסיר את הצעת מדיניות-הביטחון "הרשות" זו היתה דרושה לו כדי להסיר ביר מדוע יש להעביר לו ועדה את הצעתה של גאולה כהן, שתבעה את ביטול הסכמי קמפ-דייוויד, על הטענה השניה השיב בהעמדתו פנים שהצעתו להעביר את הגדה המערבית ליאסר עראפאת (בגין מבטא את השם כאילו היה זה שמו של איכר פולני), והוא התפלמס עם הצעה זו שלא השמעתי. בנאומו לא הזכרתי מהו הפיתרון הנראה לי כסביר.

בהשיבו על הטענה השלישית הגיע לשיא. זה היה בגין במיטבו, הוא פשוט התעלם מכל אשר אמרתי על החלטות פת"ח, והוכיח אותי על כי לא אמרתי דבר על עניין כה חמור.

קמתי וקראתי קריאתיביניים אדיבה: "אדוני ראשי הממשלה, אתה פשוט איבדת את כושר-השמיעה". כאילו היינו צמד-בידור מתורגל היטב, הרים בגין את ידו אל אוזנו, פנה אל היו"ר ואמר: "מה? אני לא שמעתי!"

חזרתי על דברי: "אילו הקשיב כבודו לנאומו, תחת לשווח עם סגן ראש-הממשלה, היה שומע שדיברתי ארוכות על החלטות פת"ח וגניתי אותן". בגין המשיך - ואז נסתכר לי דווקא שמע היטב את הדברים שאמרתי על נושא זה. כי הוא נאחז בטענתו כי "הקצנה בצד האחד מולידה הקצנה בצד השני", וייסר אותי בנעם ריטורי על כך שאני משווה את עמדות ממשלתו להקצנה של פת"ח.

כל זה היה מתובל בסידרה של התבדחויות על עברי באצ"ל ובצה"ל, על העולם הזה ועל העולם ביכלל. חוששני שאף אחת מהן לא הגיעה לרמה של בוטות במיטבו?

מתחרז עם סגן

באותו נאום שלי דיברתי על ידידו החדשים של מר בגין, פראנצ'יוף שטראוס ורוג'ר רגן (מתחרז עם "סגן" בצה"ל). שמו ריגן! קרא בגין מקומו. "אני מצטער שעלי לתקן אותך, אבל שמו רגן, אמרתי. לא, שמו ריגן! התעקש בגין. "לא יכולה להיות מחלוקת על זכותו של אדם להגדרה עצמית", אמרתי, "ולמר נגד נדמה ששמו רגן". ויכוח-בתוך-ויכוחו זה נמשך כמה דקות, וחוששני שמר בגין לא שוכנע. אני מקווה שהקשיב לראיון ביומן השבוע עם ארתור שלזינגר, שדיבר ארוכות על מיסטר רגן (מתחרז עם "פתשגן").

בשטף נאומו פנה לורנץ אלי - אולי מפני שהייתי אחד משלושה-ארבעה ח"כים שנכחו באולם ה"מליאה" - ושאל מתי יבוא יומי, וגם אני אראה את האור הקדוש ואחזור בתשובה.

"תודה, אין צורך", השבתי לו ממושבי, "מעולם לא הודקתי לסמים, ועל כן לא אוכל לעבור לסם של אלוהים".

אחד הנוכחים שאל מה רע בתשובתם של נאשיי הבהוימה. עניתי שלדעתי אין בכך כל רע. להיפך, הסם ששמו דת הוא בוודאי בריא יותר לגוף ולנפש מאשר הרואין, למשל. אך לא פעם עובר אדם מדי חשיש לקוקאין, מקוקאין להרואין, מהרואין לאלוריים. ואילו אני לא יצאתי במיקרים המעטים שבהם עישנתי חשיש.

ההתמכרות לסמים היא בריחה מן המציאות, ביטוי לא-היכולת להסתדר עימה ולהתמודד איתה. מבחינה זו, הדת היא כניעה. אלוהים היא סם עליון. הבעייה האמיתית אינה איך לחזור בתשובה. הבעייה היא איך לחזור אל השאלה.

לורנץ

בגין במיטבו

הכל אומרים וכותבים כי לאחרונה אנו רואים שוב את בגין במיטבו. המממ. כשבאתי לכנסת לראשונה, בסוף 1965, היו הכל רגילים

להתייחס אל נאומו של ח"כ מנחם בגין כאל מונולוגים דרמטיים גדולים. היו יושבים בשקט מוחלט, כימעט מבלי לנשום, משתאים ומתפעלים למישמע המישפטים המהוקר צעים, הקול העולה והורד, ברקו הלעג ורעמי הזעם. בלי מאמץ ובלי הכנה - לפחות למראית-עין. איש לא העלה על דעתו שאפשר לקרוא לו קריאתיביניים. כאשר סר לורנס אוליבייה עומד על הבמה ופותח במלים, "להיות או לא להיות, הנה השאלה!" - האם יעלה על דעתו של בן-תרבות לקרוא: "ומה התשובה?"

It's not being done בהקשיבי בפעם הראשונה במליאת הכנסת לנאום גדול שלו, איתרתי חוליה חלשה בשרשרת-הטיעון. קראתי קריאתיביניים אדיבה, והצבעתי על הפגם. בגין עצר. הוא הפנה אלי את מבטו הממושקף. הכנסת כולה עצרה את נשימתה. האם תיפול התיקרה? האם תתבקע האדמה כדי לבלעני כמו את קורה ועדתו? האם ישלח יופיטר הגדול רעם מן השמיים כדי לחסל את בעל-התועבה?

אחרי חלקיק של דקה, השיב בגין באדיבות לקריאתי, והמשיך בנאומו. הכל התחילו לנשום שוב. סגן זה של נאומים נעתק מפיו של בגין כשעלה על כס ראש-הממשלה. המעמד החדש ואחריות השילטון הגבילו את כושר-הביטוי שלו. הוא דיבר מעט ורע. לעיתים קרובות נאלץ לקרוא מן הכתב, נוהג השנוא עליו. אחר-כך, כשירדה קרנה של ממשלתו, הלכו נאומו והשתבשו עוד יותר. למישמע דבריו, היה קשה לזכור את הנאומים הגדולים של ימי-עברו. וכשני - כך אומרים הכל - הוא חזר להיות "בגין במיטבו".

"הבאתי לך ספר", אמר אחד החברים (מי זה היה? שימעון? שייקה? מוישה?). "יש לי גיב בשבילך!" זה היה בקורסי-ה"כים של חטיבת גיבעתי בכפר-מנחם, באמצע מלחמת-העצמאות. הימים היו ימי ההפוגה הדי שניה, וכמה עשרות מאיתנו, טוראים מכל גדודי החטיבה, נשלחו לקורס הזה.

(עד היום אני תמה איך נבחרו המספכים לעתיד. אני חושד שכל מג"ד שאל את המספכים שלו: "מי הם עושי-הצרות בפלוגות שלכם? שלחו אותם לקורס וגיפטר מהם לזמן-מה!" היו שם כל החברים הוותיקים שעשו מדי פעם צרות, שאירגנו שבתות, שהסתלקו בלי רשות העירה, כשהיה נדמה להם שאין נותנים להם חופשה המגיעה להם, וכו').

הקורס היה כמו כל הקורסים - מפרך עד קצה גבול היכולת. התאמנו ביום, התאמנו בלילה, באמצע שמענו הרצאות על טאקטיקה וראינו סירטי-הדרכה. בתוספת סירטי מיקרי-מאזן לקינוח.

היינו עייפים, עייפים מאד. אני זוכר שבשעת אחת ההרצאות נשענתי על עמוד-האווהל ונרדמתי בעיניים פקוחות. התעוררתי כשמפקד-הקורס צעק עלי: "אורי, אל תישען על העמוד! הוא לא יפול!"

(פעמים ללא-ספור תיארתי לי את המשך הסצנה, כפי שהיתה צריכה להיות אילו ביימתי סרט. "אל תישען על העמוד!" צועק המפקד לעבר החייל, "הוא לא יפול!" החייל מודקף, וכל האווהל מתמוטט.)

לחזור לסיפור: הבחור נתן לי את סיפרו של הנרי מילר, חוגו של טרטן, באנגלית. זאת היתה ההוצאה הי ירוקה, שהודפסה בפאריס, מפני שהספר היה אסור בבריטניה ובארצות-הברית.

"שמעתי שיש פה המון דפיקות", אמר. "אני קורא אנגלית ככה-ככה. אמרו לי שבין הדפיקות יש המון בולשיט. אז קח את הספר, קרא אותו, סמן את הקטעים שכדאי לקרוא, ונעביר את הספר בין החברים שיודעים אנגלית."

כך קראתי את סיפרו של מילר במגמה מסוימת מאוד. במקום שהחיל קטע אירוטי סימנתי איקס קטן בשוליים. ובמקום שנשתיים הקטע הנדון סימנתי שני איקסים. בעמוד הראשון רשמתי רשימה: "מעמוד 21, שורה 6, עד עמוד 26, שורה 22. מעמוד 54 שורה 12 עד... וכו'." קריאה זו איפשרה לי לנתח את הספר - ולאחר מכן את ספריו האחרים של מילר - בלי אשליות. את הפילוסופיה, שבה מילא מילר את החללים שבין תיאורי המישגלים, ראיתי כפי שהיא - "בולשיט", בלשון אותו בחור. נשארתי איתן בדעתי שזוהי אכן ההגדרה הנכונה, הפילוסופיה של מילר היתה, לדעתי, חשובה כקליפת-השום.

אך הקטעים האירוטיים היו נהדרים - משעשעים בלי גבול, חכמים, גלויי-לב, שיאים של חזירות גברית שובינית. כיום הם גראים, כימעט, כמו פארודיה.

בקטעים אלה תיאר מילר את פאריס של שנות ה-30, בלי רומנטיקה, ואר לי במעין רומנטיקה הפך כה, צינית-כביכול. מבין כל ספריו אהבתי ביותר דווקא סיפור קטן בשם "ימים שקטים בקלישי".

כשמת מילר, בשבוע ש עבר, כבר היה אדם מוכבד מאוד. קרה לו מה שקר רה לכל המורדים, הקוד-מים לזמנם, הזוכים ביקללות בלייטפור מצד כל הקלגסים והכתבלים של המימסד, בערוב ימיהם - אם הם מגיעים לכך -

הם זוכים בקללה האחרונה: המימסד מתלבש עליהם, מרום אותם. מעניק להם פרסים, מסיט עליהם סרטים. אני סבור שהנרי מילר היה פילוסוף קטן, אך סופר גדול. והסיפור הטובה ביותר שלו היתה כלולה דווקא באתם הקטנים שסימנתי באווהל בכפר-מנחם - קטעים שנחשבו פעם כ"פורנוגרפיה", והנחשבים כיום כ"מתירנות". קראתי כי גם בסוף ימיו התעקש שכל הקטעים האלה היו אמת, ושאת כל העלילות המתוארות בהם ביצע במו ידיו (אם להתבטא כך). תמיד הייתי בטוח בכך. אחת הנערות שליוו אותו באותם הימים בפאריס, שהיא כיום כבת 80, אישרה שהכל היה בדיוק כך. אם כן, מגיע לו לנוח.

מידר

אלוהים סם עליון

קארל מארכס כבר אמר כי הדת היא "אופיום להמור נים". והוא כלל לא הכיר את אורי זוהר. השבוע שמעתי על מעליו של ר' אורי מפי מיקצוען: ח"כ שלמה לורנץ, יו"ר ועדת-הכספים של הכנסת, האיש המחזיק את ידו על הקופה הרושמת של הקדושי-ברוך-הוא. לורנץ וחבריו הוועדה שלו ערכו סיור בישיבה ירושל-מית, ושם מצאו את ר' אורי ושאר החוזרים-בתשובה, ותיקי תל-אביב-של-מטה שהפכו עמודי-התווך של ירוש-לימים-למעלה.